Lausunto hallituksen esityksestä postilain muuttamiseksi HE 272/2016 vp

Postilain muutosesitys tukee pääministeri Sipilän hallitusohjelmatavoitteisiin digitalisaation edistämisestä ja normien purkamisesta sekä julkisesti tuettujen henkilökuljetusten uudistamisesta.

Esitykseen sisältyy ehdotus, että yleispalvelukirjeiden jakeluvelvoite säilyisi viitenä päivänä viikossa niillä alueilla, joissa ei ole sanomalehtien ylläpitämää jakeluverkkoa eli lehtien varhaisjakelua. Muilla alueilla yleispalveluvelvoite alennettaisiin kolmeen päivään viikossa.

Harvaanasutuilla alueilla jakelu ehdotetaan toteutettavaksi yleispalveluna ensisijaisesti tarjoajan järjestämän hankintalain mukaisen hankintamenettelyn kautta. Taajama-alueilla hankintamenettelyn käyttö olisi yleispalvelun tarjoajalla vapaaehtoista.

Lausunto

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä sääntelyn järkeistämistä, digitalisaation edistämistä, tuettujen henkilökuljetusten järkevää uudistamista sekä markkinoiden toimivuutta. Keskitymme tässä lausumaan haja-asutusalueille esitettävästä jakelun kilpailuttamisvelvoitteesta sekä esittämään mihin suuntaan Postia tulisi omistajaohjata tulevaisuudessa.

1. Jakelun kilpailuttamisvelvoite haja-asutusalueille hyvä – tulisi laajentaa valtakunnalliseksi

Suomen Yrittäjät pitää oikeansuuntaisena hakea jakelussa tehokkuutta hyödyntämällä ulkopuolisia palveluntarjoajia. On myönteistä, että Postille tai muulle yleispalveluvelvoitetoimijalle esitetään kilpailuttamisvelvoite. Mielestämme kilpailutusvelvoite tulee kuitenkin laajentaa valtakunnalliseksi mahdollisimman pian.

Hallituksen esityksessä hankintamenettelyyn perustuvan jakelun alueellista rajausta perustellaan haja-asutusalueiden palvelutason turvaamisella. Perustelu on altis kritiikille, koska juuri taajamissa tapahtuu tämän esityksen myötä vähimmäisjakelutiheyden alenema viidestä kolmeen, eikä haja-asutusalueilla, johon hankintamenettelyä esitetään.

Kilpailuttamisvelvoite olisi muilla alueilla mahdollisuus, muttei edellytys. Tämä tilanne mahdollistaa yleispalvelun tarjoajista Postille kilpailuedun, jota se on jo ryhtynyt hyödyntämään. Taajama-alueiden jakelun nähdään yleisesti olevan niin houkuttelevaa, että siihen löytyisi markkinaehtoisia

palveluntarjoaja. Etuoikeutta omaan tuotantoon taajamissa ei ole perusteltu hallituksen esityksestä. Esityksen mukaan (HE s. 50):

> *Kilpailun lisääntyminen posti- ja jakelupalveluiden tarjonnassa johtaa hintatason laskuun sellaisissa palveluissa ja sellaisilla alueilla, jossa kilpailua syntyy. Lisäksi oletettavaa on, että palveluvaihtoehdot lisääntyvät. Kilpailun syntymisen mahdollisuudet eri alueilla ja asiakasryhmissä ovat kuitenkin erilaiset, koska kilpailua oletetaan syntyvän postitoiminnan kannattavimmissa kirjetuotteissa eli suurissa määrissä postipalveluita tarvitsevien yritysasiakkaiden osalta. Asiakkaiden saavuttaman nettohyödyn suuruutta on kuitenkin vaikea arvioida.*

Kilpailun lisääntymisen tehot saadaan parhaiten esiin taajamissa tai runsaissa volyymeissa. Näiden hyötyjen saavuttamiseksi kilpailuttamisvelvoite tulee mielestämme ulottaa valtakunnalliseksi. Kaupunkiseutujen ulkopuolelle jättö mahdollistaa Postin omalle tuotannolle etumatkaa: Merkittävimpänä yleispalveluntarjoajana se saisi yksinoikeuden kaupunkijakeluihin. Tätä etuoikeutta se on jo hyödyntänyt esimerkiksi ostamalla kaupunkiseuduilla toimivan HR Hoiva Oy:n. Postin on mahdollista tätä kautta vallata markkinaosuutta kotipalveluissa, kun se saa samalla ylläpitää yksinoikeudella jakelutuotantoa. Riskiä lisää Postin nykyinen mandaatti muuttaa postinumeroalueita.

Jotta pienemmätkin yritykset voivat olla mukana tarjoajina hankintamenettelyn kautta toteutettavissa jakelun kilpailutuksissa, on ensiarvoisen tärkeää, että hankinnat toteutetaan riittävän pieninä osakokonaisuuksina. Uhkana esimerkiksi erityisalojen hankintalain korkeiden kynnysarvojen johdosta on, että kilpailutukset jäävät piiloon tai toteutuvat niin suurina kokonaisuuksia, etteivät pienet yritykset pysty toimittamaan pyydettyä suuruutta. Käsityksemme mukaan haja-asutusalueiden nykyiset jakelukilpailutukset ovat mahdollistaneet hyvin esimerkiksi pienempien taksiyritysten mukaanpääsyn. Yrittäjäjärjestön hankintaneuvonta on käytettävissä yleispalvelujen tarjoajien apuna, jotta kilpailutukset toteutuvat pienetkin yritykset mukaan ottavina kokonaisuuksina.

- ***Jakelun kilpailuttamisvelvoite on kannatettava, ja se tulee ulottaa valtakunnalliseksi.***

- ***Jakelupalveluiden hankinnat tulee toteuttaa riittävän pienissä osissa riittävän kilpailun varmistamiseksi.***

2. Posti tarvitsee omistajaohjausta – on ajautumassa kilpailuille markkinoille ydintehtävänsä unohtaen

Nykyisillä yleispalveluvelvoitteilla ja alenevalla postimäärällä Postille on syntynyt kannustin hakea tuottoja muusta toiminnasta. Omistajaohjauksella Postin on sallittu ottaa käyttöön strategia, jossa se hakee 10 % kasvun uusista tuotteista. Strategiaa on toteutettu jo yritysostoin ainakin kuljetuspalveluissa ja hoivapalveluissa (Veine Oy, HR Hoiva Oy). Lisäksi Posti on

siirtynyt kunnossapitotöihin, bensabongaukseen, pilotoinut vartiointipalveluita, ateriapalveluita, tehnyt ruohonleikkuuta, kuljettanut elintarvikkeita ja hyllyttänyt virvoitusjuomia kauppoihin ja niin edelleen.

Erityisesti hoivapalveluissa Postin salliminen tulla markkinoille on valmistelussa olevan sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteiden vastaista: Palvelutuotanto annetaan maakunnan järjestettäväksi – ei valtion, tai valtionyhtiön. Tavoitteena on myös saada aikaan kilpaillut markkinat. Suuri valtakunnallinen yhtiö saavuttaisi helposti vähintään alueellisen monopolin. Katsomme, että valtionyhtiön ryhtyminen tarjoamaan sote-palveluita olisi omiaan estämään toimivan kilpailun aikaansaamista.

Postilla on jakeluverkkonsa, postinumerorekisterinsä ja -kalustonsa puolesta hallussaan infraa, joka tuo sille kilpailuetua muihin markkinatoimijoiden nähden. Markkinoiden toimivuuden varmistamiseksi lainsäädäntökeino näihin tilanteisiin on avata infraa kaikkien toimijoiden käyttöön. Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys on oikeansuuntainen. Kehitystä kilpailuedun tuovan infran avaamiseen kilpailulle tulee jatkaa.

Suomen Yrittäjien mielestä valtion ei ole tarpeen tuottaa tai omistaa itse sellaista toimintaa, johon on olemassa tai luotavissa toimivat markkinat. Postia tulee ohjata keskittymään ydintehtäväänsä. Posti pitää palauttaa postipalveluiden ammattimaiseksi järjestäjäksi, eli järjestäjän ja tuottajan roolit tulee eriyttää. Lajittelun Posti toteuttaisi itse. Loppulogistiikan eli jakelun tuotannon Posti ostaisi laajasti markkinoilta omaa jakelutoimintaa asteittain supistaen. Eduskunnan juuri hyväksymä uusi liikennepalvelulaki tukee tätä kehityssuuntaa.

Muista Postin nyt operoimista toiminnoista valtion ja Postin tulisi luopua. Toiminnoille tulisi etsiä ostajia markkinoilta. Toiminnot tulee myydä osissa ja eri ostajille, jotta varmistetaan markkinoiden toimivuus ja ehkäistään keskittyminen. Tätä toimintalinjaa toteuttaa jo se, että valtio on joulukuussa siirtänyt 49 % Postin osakekannasta valtion kehittämisyhtiön Vake Oy:n omistukseen. Vaken tulee nyt ryhtyä etsimään ostajia ulos luovutettaville toiminnoille.

- ***Postia tulee omistajaohjata keskittymään ja sopeuttamaan toimintansa ydintehtävänsä mukaiseksi eli postipalveluiden ammattimaiseksi järjestäjäksi***
- ***Muista liiketoiminnosta tulee luopua sopivan kokoisissa osissa kilpailun varmistamiseksi***
- ***Omaan jakelutuotantoon perustuvasta toimintamalleista tulee siirtyä kohti ostopalveluita koko valtakunnan alueella***

Suomen Yrittäjät

kilpailuasioiden päällikkö Satu Grekin